

УДК 338.482.2

І. Заря, канд. екон. наук, доц.
Національний авіаційний університет, Київ

СУЧАСНІ ТРЕНДИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Обґрунтовуються основні напрямки дослідження економічної безпеки туристичного підприємства. Досліджено основні підходи до трактування дефініції "економічна безпека". Проаналізовано чинники, які мають визначати вектор реалізації основних положень економічної безпеки туристичного підприємства. Запропоновано низку дієвих заходів для протидії негативним впливам соціально-економічних процесів, які торкаються внутрішньої та зовнішньої діяльності туристичного підприємства і потребують постійного моніторингу та удосконалення.

Ключові слова: туристичне підприємство, економічна безпека, соціально-економічні процеси, управління економічною безпекою, безпековий стан підприємства

Постановка проблеми. Будь-яке туристичне підприємство діє в умовах зовнішніх і внутрішніх загроз і, таким чином, потребує відповідного інструментарію для адекватної відповіді на виклики і загрози своїм інтересам в межах просторової організації. Комплексним, системним підходом, який відповідає безпековим потребам туристичного підприємства є система економічної безпеки, до основних функцій якої належить захист інтересів підприємства та забезпечення стабільного довгострокового його функціонування.

Економічна безпека як поняття, формувалася під впливом різноманітних процесів на мікро- та макрорівнях. У останні десятиліття ці чинники набули глобального, міжнародного характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні теорія і практика аналізу економічної безпеки зосереджена переважно на підприємництві – Т. Васильців, В. Богомоллов, Б. Андрушків, Т. Іванюта, Г. Вечканов, О. Власюк, Г. Швиданенко, Т. Гладченко, А. Горбунов, М. Єрмошенко, А. Качинський, В. Ортинський, Т. Ковальчук, А. Козаченко, Б. Кравченко, Я. Жаліло, Д. Ляпін, О. Грунин, І. Мазур, О. Користін, Н. Реверчук та ін.

Дослідженню питань в сфері туризму в цілому та на рівні туристичного підприємства присвячені дослідження В. Квартального, В. Гуляєва, І. Зоріна, Г. Савіної, І. Зінов'єва, О. Чудновського, В. Ткач, О. Кокоревої, О. Савіної, С. Цьохли та інших.

Мета (завдання). Основне завдання полягає в тому, щоб встановити сучасні тренди управління туристичним підприємством та визначити комплекс заходів щодо протидії негативним впливам в руслі економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Економічна безпека посідає сьогодні чільне місце в переліку основних функціональних складових будь-якого підприємства. Саме

від неї в більшості випадків залежить рівень протистояння виникаючим загрозам, створення необхідних для оптимального функціонування умов та визначення передумов подальшого розвитку підприємства. Місце цієї дефініції серед функціональних складових діяльності підприємства представлено на рисунку.

На рівні суб'єкта господарювання вченими доведено, що "економічна безпека" як агрегована категорія – це відповідний стан суб'єкта господарювання, його властивість та специфічна діяльність структурних складових, здатність до самореалізації та контролю" [1].

У визначенні дефініції "економічна безпека" вчені намагаються врахувати якомога більше факторів та явищ, які є загрозами та визначити механізм та індикатори безпекового розвитку економіки держави (таблиця). Натомість поза увагою залишається окреслення системного підходу до оцінки цього суспільно-економічного явища. В умовах сьогодення, багатовекторного розвитку економіки, перманентної динаміки економічної кон'юнктури така оцінка має включати чіткий, цілісний підхід з низкою пріоритетних для кожної ситуації та в цілому завдань та норм.

В пошуках відповіді на цей запит вченими запропоновано розглядати економічну безпеку держави з різних системних точок зору. Наприклад, в розрізі ендогенного та екзогенного підходів [1], коли в основі визначення лежать просторово-часові та функціональні межі економічної безпеки при екзогенному підході, або аналіз підсистем та складових економічної безпеки при ендогенному підході. Очевидно, що ці підходи доповнюють один одного і додають системності подальших дослідженням в цьому напрямку, розширюють базу оцінки економічної безпеки держави.

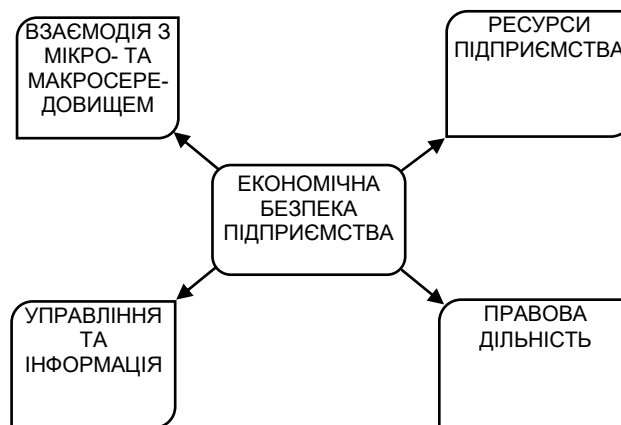


Рис. 1. Місце дефініції "Економічна безпека" в контексті діяльності підприємства

Здійснюються спроби узагальнити науковий досвід в теоретико-практичному плані щодо сутності та змісту дефініції "економічна безпека" [11], зокрема в розрізі

таких категорій як умови та чинники економічної безпеки, стан економіки та інститутів влади.

Також вчені, перебуваючи у творчому пошуку, розробили модель організації безпечної життєдіяльності суспільства [7], визначаючи нові вектори у дослідженнях перманентного характеру безпекового виміру суспільної діяльності.

Щодо управління економічною безпекою туристичного підприємства, слід зауважити, що є низка чинників, які мають визначати вектор реалізації основних положень економічної безпеки підприємства. До основних можна віднести такі:

- особливі відносини між суб'єктами туристичного ринку і споживачами в процесі його виробництва, формування, просування і реалізації;
- задіяність чисельних підприємств у розробці туристичного продукту;
- впровадження спеціальних бізнес-процесів при розробці, просуванні та реалізації туристичного продукту;
- перманентний цикл кругообігу активів в процесі створення – реалізації туристичного продукту;
- конкурентні позиції туристичного підприємства на ринку послуг;
- ринкова економічна та соціальна кон'юнктура.

Розробка механізму забезпечення безпекового стану туристичного підприємства передбачає адекватне змінам зовнішнього і внутрішнього середовища управ-

ління ресурсами підприємства, трудовим потенціалом, фінансовими активами, інноваційно-інвестиційною діяльністю, інформаційною складовою.

Оптимальний баланс щодо ресурсів туристичного підприємства та бізнесових можливостей веде не тільки до зростання ефективності функціонування підприємства в конкурентному середовищі, а й підвищує рівень протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, поліпшує "імунітет" щодо ризиків підприємницької діяльності, забезпечує довгострокові перспективи розвитку компанії.

Кризовий стан економічного середовища туристичного підприємства визначає ескалацію проблем економічній безпеці туристичного підприємства і потребує пошуку напрямків щодо удосконалення існуючих підходів до оцінки, аналізу та способів реагування на негативні впливи в туризмі з врахуванням специфіки діяльності туристичного підприємства. Індикаторами кризових процесів в туристичній індустрії є скорочення чисельності туристичних підприємств, проблеми з залученням туристів, зниження порівняно з 2013 роком, кількості відвідувань країни іноземцями на 50% (з 24671 тис. чол. до 12712 тис. чол.), з них скорочення потоку іноземних туристів зменшилось втричі (з 488496 чол. до 146804 чол.). Така сума динаміка обумовлена соціально-економічними, геополітичними та військовими подіями в державі.

Таблиця 1. Підходи до визначення поняття "Економічна безпека"

№ з/п	Автор	Основні характеристики
1	Буркальцева Д.	економічна безпека отожднюється з відсутністю загроз існуванню економіки [6]
2	Малюта Л., Погайдак О.	стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, здатність до розширеного самовідтворення та спроможний задовольняти потреби особи, сім'ї, окремих членів суспільства та держави загалом [7]
3	Токар В.	прийнятний ступінь (рівень) захищеності субекта (обекта) від внутрішніх та (або) зовнішніх загроз [2]
4	Серебрянников В.	це такий стан захищеності життєво важливих економічних інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх джерел небезпеки, який формує адміністрація та персонал шляхом реалізації системи заходів правового, організаційного й інженерно-технічного характеру [4]
5	Франчук В.	безпека є функцією соціально-економічної системи [5]
6	Козаченко Г.	стан і здатність економічної системи протистояти небезпеці руйнування її організаційної структури і статусу, а також перешкодам досягнення цілей розвитку [3]
7	Алькема В.	Безпечний стан соціально-економічної системи і безпека як її якість є результатом управлінської стратегії та політики убезпечення [1]
8	Губський Б.	спроможність держави забезпечувати захист національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз, здійснювати поступальний розвиток економіки з метою підтримання стабільності суспільства і достатнього оборонного потенціалу за будь-яких умов і варіантів розвитку подій [8]
9	Шлемко В., Бінько І.	такий стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз [9]
10	Боримська К.	Економічна безпека є складним і багатofакторним суспільним явищем, яке характеризується різними сутнісними ознаками та формами прояву на всіх рівнях: глобальному, міжнародному, національному, регіональному, рівні підприємства та окремої людини [10]

Дієві заходи протидії негативним впливам в діяльності туристичного підприємства базуються на низці таких ключових моментах:

- мінімізація протиріччя в роботі бізнес-партнерів туристичного підприємства шляхом поліпшення ділової репутації, договірних відносин та побудови партнерських зв'язків;
- узгодження інтересів різних груп учасників на ринку туристичних послуг на взаємовигідних умовах;
- визначення спільної мети діяльності виробників та постачальників туристичних послуг через процес поглиблення співпраці;
- побудова цілісної системи протидії викликам внутрішнього та мікросередовища в рамках загальної концепції діяльності туристичного підприємства;
- підвищення ступеня довіри споживачів торговій марці туристичного підприємства через поінформованість щодо відповідності пропонованих продуктів та послуг індивідуальним вподобанням споживачів;
- діяльність з покращення статусу, ділової репутації, іміджу туристичного підприємства;

Рівень забезпечення економічної безпеки при врахуванні вищеназаних принципів базується на активній співпраці з суб'єктами зовнішнього середовища, вибудовуючи такі зв'язки з ними, які ведуть до закріплення, усталеності позицій на ринку туристичних послуг. А внутрішня діяльність в межах управлінських доміант має спиратися на організаційну структуру та ієрархічні рівні.

Висновки. Таким чином, економічна безпека туристичного підприємства забезпечується завдяки реалізації цілої низки принципів, які торкаються внутрішньої та зовнішньої діяльності і потребують постійного моніторингу та удосконалення.

Список використаних джерел

1. *Алькема В.Г.* Теоретико-методологічні засади розвитку системи економічної безпеки логістичних утворень: Наукова доповідь / В. Г. Алькема ; за заг. ред. О. А. Кириченко. – К., 2010.
2. *Токар В.В.* Інноваційно-інвестиційна діяльність промислових підприємств та економічна безпека України: Монографія. – К., 2013.
3. *Козаченко Г.В.* Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. – К., 2003.

5. Франчук В.І. Шляхи забезпечення безпеки соціально-економічних систем / С.В. Васильчак, В.І. Франчук // Науковий вісник НЛТУ України: Зб. наук.-техн. праць. – 2009. – Вип. 19. – С. 237-241.

6. Буркальцева Д.Д. Інституціональне забезпечення економічної безпеки України: монографія /Д. Д. Буркальцева. – К., 2012.

7. Малюта Л. Я., Погайдак О.Б. Особливості організації та забезпечення економічної безпеки підприємства й підприємництва в умовах суспільних трансформацій//Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012. – Вип.1. Том 3.

9. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Білько. – К., 1997.

10. Боримська К.П. Економічна безпека держави й підприємства: визначення змісту понять// Вісник ЖДТУ. – 2012. – Вип. 4.

11. Мошенський С.З. Формування та розвиток категорії "економічна безпека держави" в економічній науці та практиці // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2008. – Вип. 2 (11).

Надійшла до редколегії 01.06.15

И. Заря, канд. экон. наук, доц.

Национальный авиационный университет, Киев, Украина

СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕНДЫ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ ТУРИСТИЧЕСКОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Обосновываются основные направления исследования экономической безопасности туристического предприятия. Исследованы основные подходы к трактовке дефиниции "экономическая безопасность". Проанализированы факторы, которые должны определять вектор реализации основных положений экономической безопасности туристического предприятия. Предложен ряд действенных мер по противодействию негативным воздействиям социально-экономических процессов, которые касаются внутренней и внешней деятельности туристического предприятия и требуют постоянного мониторинга и совершенствования.

Ключевые слова: туристическое предприятие, экономическая безопасность, социально-экономические процессы, управление экономической безопасностью, безопасное состояние предприятия

I. Zarya, PhD, Philosophy Doctor, Senior Lecturer

National aviation university, Kiev, Ukraine

MODERN TRENDS IN MANAGEMENT OF ECONOMIC SECURITY COMPANY TRAVEL

Substantiates the main directions of the study of economic security of the tourist enterprise. The basic approach to the interpretation of the definition of "economic security". The factors that should determine the vector of the basic provisions of the economic security of the tourist business. A number of effective measures to counter the negative impacts of socio-economic processes that affect the internal and external activities of the tourism enterprises and require constant monitoring and improvement.

Keywords: travel business, economic security, social and economic processes, management of economic security, the security state of enterprise.